

експертів приплив ПІІ в Російську Федерацію скоротився на 70%, його приблизна кількість оцінюється в 19 млрд. дол. США. Великі нафтові та газові компанії, що базуються в розвинених країнах утрималися від інвестицій в РФ. В Україні потоки ПІІ також мають тенденцію до зниження, за рахунок конфлікту з РФ. На відміну від Росії та України, потоки іноземного капіталу в Казахстан та Азербайджан піднялися, особливо в нафтову галузь [3].

Рис.3. Надходження ПІІ в країни з перехідною економікою в 2012–2014рр., млрд. дол. США. [3]

Починаючи з 2012 року спостерігається значне скорочення ПІІ як і в певних регіонах, так в цілому світі. Порівнюючи з 2013 роком в 2014 році загальне надходження ПІІ скоротилося на 8% і становило 1,26 трлн. дол. США. Експерти говорять, що обсяги прямого інвестування в наступному році матимуть тенденцію до зростання, але в основному до регіонів країн Східної Азії та ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко А. А. Світові тенденції та особливості розвитку прямих іноземних інвестицій / А. А. Даниленко // *Фінанси України*. – 2012. – № 4. – С. 99–108.
2. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник / Б. В. Губський, О.М. Мозговий та ін. ; за ред. Д. Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.
3. *Global investment trend monitor – Unctad [Electronic recourse]*. – Regime of access : <http://www.unctad.org/diae>.

ХРИСТИНА СТРІЛЬЧУК
Науковий керівник
к.е.н. Пазізіна С. М.

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

В процесі реалізації економічних інтересів України необхідним є забезпечення її боргової безпеки.

Метою дослідження є визначення рівня боргового навантаження на економіку України та розробка заходів щодо забезпечення її боргової безпеки.

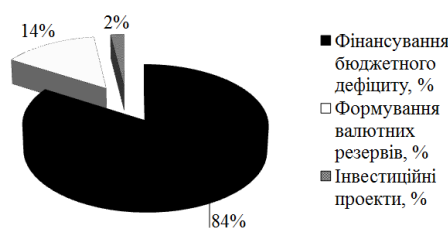
Під борговою безпекою держави розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатнього для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової системи [1].

Проведений нами аналіз рівня боргової безпеки України свідчить про критичний стан в країні. Так, рівень боргової безпеки (станом на січень 2015 року) оцінений за методикою Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, характеризувався наступними показниками [2]:

- відношення валового зовнішнього боргу до ВВП – 95,1% (критичний рівень 60%) – [3];
- рівень зовнішньої заборгованості на 1 особу – 2954,5 дол. США (критичний рівень 200 дол. США);
- відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг – 182% (критичний рівень 70%) [3];
- відношення сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів державного бюджету – 49,5% (критичний рівень 20%);
- відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП – 44,9 % (критичний рівень 30%).

За інформацією Міністерства фінансів України, державні запозичення до загального фонду державного бюджету за 2014 рік склали більше 10 млрд. дол. США. В той же час, платежі за державним та гарантованим державою боргом за аналогічний період склали 11 150,85 млн. дол. США. Всі вищевказані державні запозичення, у зазначеному періоді, були спрямовані не для розвитку національної економіки і зокрема вітчизняного виробництва, а для повернення раніше отриманих кредитів та виплати відсотків за ними.

Так, в Україні за підсумками 2014 року, 84% запозичень спрямовувались на фінансування бюджетного дефіциту і лише 2% – на інвестиційні проекти (рис. 1).

Рис. 1. Структура державного боргу за напрямом використання станом на 2014 рік

Джерело: розраховано автором за даними [4]

Таким чином, Україна спрямовує «нові» позики не на розвиток, а на погашення попередніх боргів та «проїдання».

Враховуючи складне соціально-економічне становище та військові дії в Україні, наявність зазначеного боргового навантаження є суттєвим додатковим дестабілізуючим фактором. Це погіршує фінансову стабільність в державі та практично унеможливує економічне зростання. Саме тому вказана ситуація потребує вирішення даної проблеми шляхом реструктуризації державних боргових зобов'язань.

Світовий досвід свідчить про здійснення реструктуризації зовнішньої заборгованості, зокрема списання міжнародними кредиторами боргів іноземним державам. Так, Паризьким клубом кредиторів з періоду його заснування у 1956 році, було укладено близько 400 угод про реструктуризацію та списання боргів країн з усіх континентів на загальну суму близько 700 млрд. доларів США. Показовим є приклад Польщі, якій у 1991 році було списано 50% боргів – 24 млрд. дол. США; Греції, якій у 2011 році було списано 50% боргів перед приватними інвесторами – 100 млрд. євро.

Поширеною практикою в процесі обслуговування державного боргу є використання приватизаційних програм. Так, суттєве зменшення зовнішнього боргу Словаччини пов'язане із проведенням ефективної приватизаційної політики.

Необхідно зазначити, що на сьогодні застосування приватизаційних програм обслуговування державного боргу в Україні є малоефективним, оскільки більшість підприємств, які перебували у державній власності є приватизованими.

Одним із механізмів управління державним боргом є випуск облігацій внутрішньої державної позики. При цьому попит на ОВДП розширюють за допомогою таких інструментів:

- у Великобританії – короткострокові облігації держави для великих підприємств;
- у США – федеральні і муніципальні облігації, ощадні бони (неринкові облігації, що поширюються серед фізичних осіб).

Проте, в Україні існує ряд проблем, які унеможливають застосування зазначеного методу управління державним боргом, а саме: нерозвиненість фондового ринку, обмеження попиту на облігації внутрішньої державної позики, нестабільність законодавства.

Ініціативна реструктуризація державного боргу України, зокрема призупинення нарахування відсотків і здійснення платежів на його обслуговування, дасть можливість державі вивільнити понад 70 млрд. грн. на рік та спрямувати вказані кошти на проведення структурних економічних реформ, масштабне відродження національної економіки, забезпечення обороноздатності держави та соціально-економічний захист громадян України.

Таким чином, для забезпечення боргової безпеки в Україні необхідним є подолання критичного рівня заборгованості країни. Зовнішні запозичення мають ефективно використовуватися: залучатися на фінансування об'єктів промислового та сільськогосподарського будівництва. Це дасть можливість спрямувати зовнішні запозичення на захист національних інтересів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соловійов В. І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави [Текст] / В. І. Соловійов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – 2012. – № 3(15). – С. 148.

2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

4. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

ЮРІЙ СУЛИМА

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розгляд основних проблем безпеки соціальних систем дає підстави зробити висновок про те, що їх теоретичний аналіз і розробка потребують постійного вдосконалення тарізного роду напрацювань, що мають вплив на забезпечення безпеки. Існує безліч проблем, які пов'язані, зокрема, із забезпеченням власне фіскальної безпеки держави. Незважаючи на те, що однією з найвагоміших функцій держави є забезпечення фіскальної безпеки, поняття “фіскальна безпека держави” є досить новою економіко-правовою та інформаційною категорією для національних органів управління економікою, тому в сучасних умовах державотворення все ж таки виникає необхідність концептуально-теоретичної розробки поняття “фіскальна безпека держави” як складової економічної й, відповідно, національної безпеки держави, а також обґрунтування механізму забезпечення фіскальної безпеки держави.

Під фіскальною безпекою держави розуміємо стан захищеності економічних інтересів держави у фіскальній сфері, який дає можливість у різних зовнішніх і внутрішніх умовах, незалежно від будь-яких загроз, забезпечити подолання спаду виробництва та стабілізацію економіки, досягнення різкого структурного зрушення економічних пропорцій на користь